

e- Przegląd Arbitrażowy

Lewiatan
SĄD ARBITRAŻOWY

nr 2(5)/2011

Arbitration e-Review

Poufność w arbitrażu międzynarodowym a potrzeba międzynarodowych standardów etycznych prawników

Kamil Zawicki, Olga Horvath

Choć zawód prawnika nie wymagał dotychczas zbyt częstej zmiany miejsca jego wykonywania, to w dzisiejszym zglobalizowanym świecie prawnicy coraz częściej reprezentują klientów także poza granicami jurysdykcji, w której na co dzień praktykują. W konsekwencji, stykają się w różnych kulturach prawnych z odmiennymi od własnych standardami etycznymi. Dotyczy to m.in. zasady poufności w międzynarodowym arbitrażu gospodarczym. Przyjmuje się powszechnie, że tylko etyczne postępowanie prawników, zarówno tych występujących przed trybunałem jako i pełniących funkcję arbitrów, jest w stanie zapewnić właściwą reputację instytucji arbitrażu. Jednakże, zdefiniowanie zakresu poufności w postępowaniu arbitrażowym jest problematyczne.

1. Wstęp

Różne systemy prawne w różnym stopniu uznają poufność za cechę immanentną arbitrażu gospodarczego. Również trybunały mają ograniczone uregulowania w tym zakresie. Nawet kwestia poufności jest w ogóle uregulowana, to zakres podmiotowy regulacji ograniczony jest zazwyczaj do arbitrów i prawników, co nie wyczerpuje kręgu osób dopuszczonych do udziału np. w posiedzeniach sądu polubownego. Problem ograniczonego zakresu podmiotowego pojawia się również w przypadku kodeksów etycznych wydanych przez międzynarodowe organizacje skupiające korporacje prawnicze.

Z kolei, jeżeli polegać na postanowieniach kodeksów etycznych obowiązujących prawników w poszczególnych porządkach prawnych, można zauważyć, że proponują one rozwiązania tak różniące się od siebie, że zagraża to sprawiedliwości procesu. Jako przykład podać można kwestię przygotowa-

nia świadka przez rozprawą: prawnik australijski kwestionowałby etyczność takiej praktyki, prawnik kanadyjski uznałby ją za nielegalną, a prawnik amerykański złamałby kodeks etyczny, gdyby świadka nie przygotował.¹

Niniejszy artykuł koncentruje się na odpowiedzi na pytanie, czy potrzebne są uniwersalne, globalne standardy, które regulowałyby zasadę poufności w międzynarodowym arbitrażu gospodarczym oraz jak zasada poufności w arbitrażu międzynarodowym regulowana jest obecnie w prawie krajowym, regulaminach sądów i międzynarodowych kodeksach etycznych.

Kamil Zawicki – Adwokat, partner KKG Kubas Kos Gaertner.

Olga Horvath, LL.M. – Aplikant radcowski w KKG Kubas Kos Gaertner, doktorantka na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

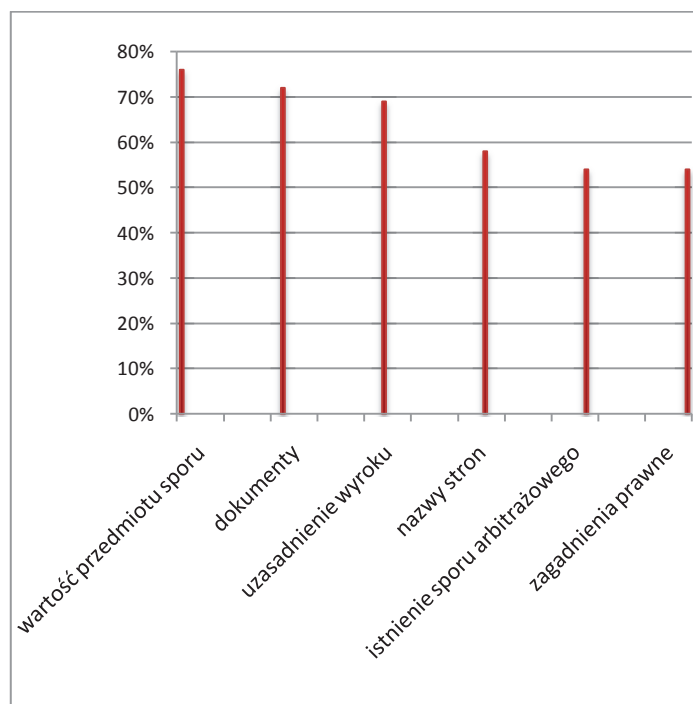
¹ C. A. Rogers, *The Ethics of Advocacy in International Arbitration*, s. 3. Artykuł dostępny jest też na stronie: <http://ssrn.com/abstract=15559012>.

2. Poufność w arbitrażu międzynarodowym

Poufność uważana jest powszechnie za jedną z najważniejszych cech arbitrażu i jego zaletę skłaniającą przedsiębiorców do wyboru tej metody rozstrzygnięcia sporów². W tym miejscu należy wspomnieć o dwóch aspektach poufności w arbitrażu międzynarodowym. Po pierwsze, poufność rozumiana może być jako prywatność posiedzeń (poufność w wąskim rozumieniu). Posiedzenia trybunału odbywają się *in camera* i nie mogą być dostępne dla osób trzecich. Co do istnienia tego rodzaju poufności w arbitrażu panuje konsensus. Drugi aspekt poufności w arbitrażu dotyczy materiałów wykorzystanych w postępowaniu, które, co do zasady, również nie powinny być znane osobom postronnym (poufność w znaczeniu szerokim). Brak jednak zgody co do zakresu materiałów objętych tą zasadą. Należać do nich mogą: materiały dostarczone przez strony w fazie przygotowawczej, dowody przedstawione przez strony, zeznania świadków, inne materiały obejmujące tajemnice handlowe i tajemnice przedsiębiorstwa ujawnione w postępowaniu, protokoły rozpraw, a także zapis komunikacji między członkami trybunału i wreszcie – wyrok końcowy.

Strony mogą, ze względu na autonomię woli, określić własne reguły proceduralne dla rozwiązania sporu arbitrażowego. Niedawna ankieta przeprowadzona wśród przedsiębiorców wykazała, że poufność nie jest główną cechą arbitrażu skłaniającą przedsiębiorców do inkorporowania klauzuli arbitrażowej w umowie, choć znalazła się wyso-

ko na liście priorytetów stron.³ Najważniejszymi informacjami, których przedsiębiorcy nie chcieliby ujawniać są: wartość przedmiotu sporu, dokumenty wykorzystane w postępowaniu przed trybunałem, wyrok i jego uzasadnienie, nazwy stron, samo istnienie sporu arbitrażowego oraz zagadnienia prawne, o których trybunał będzie rozstrzygał. Większość ankietowanych uznała także, że poufność jest cechą arbitrażu, nawet jeżeli nie zostało to w sposób wyraźny uregulowane w klauzuli arbitrażowej. Ankietowani nie byli jednak zapewne w znacznej części świadomi, że jeżeli poufność, w tym jej zakres podmiotowy i przedmiotowy, nie zostanie wyraźnie uregulowana w porozumieniu między stronami, nie będzie w zadawalającym stopniu gwarantowana. Strony nie regulując tego zagadnienia, zdają się na rozstrzygnięcie sądów krajowych, które różnią się w podejściu do obowiązku zachowania poufności jako immanentnej cechy arbitrażu.

² Por. A. Redfern, M. Hunter, N. Blackaby, C. Partasides, *Law and Practice of International Arbitration*, 2004, s. 32.

3. Problem standardów etycznych w arbitrażu międzynarodowym

Kontrowersje wokół zakresu poufności w arbitrażu międzynarodowym mogą postawić arbitrów, jak też strony i ich reprezentantów, w niezręcznej sytuacji. Niewłaściwe zachowanie strony lub jej prawnika może skutkować brakiem możliwości egzekwowania wyroku sądu arbitrażowego. Aby jednak taka sankcja nastąpiła, konieczne jest udowodnienie zachowania naruszającego obowiązek poufności.⁴ Choć stronom zależy co do zasady na nieujawnianiu informacji poufnych, jest jednak rzadko spotykaną praktyką, by regulowały poufność w kontraktach. Dzieje się tak, ponieważ na etapie negocjacji nie wiedzą jeszcze, czy klauzula taka byłaby dla nich korzystna. Co do zasady, to strona, która złamała postanowienia umowy, ma większą motywację do ukrycia faktu wszczęcia arbitrażu. W związku z brakiem własnych ustaleń, strony podlegać mogą regulacjom, które w różnym stopniu chronią poufność arbitrażu: orzecznictwu, regulaminom arbitrażowym oraz kodeksom etycznym, których postanowienia dotyczą poufności w odniesieniu do arbitrów lub prawników biorących udział w postępowaniu. W tym kontekście należy jednak zauważyć, że obok arbitrów i prawników dostęp do informacji poufnych mają również osoby trzecie: świadkowie, eksperci i pracownicy trybunału.

Prawnicy mogą zetknąć się z konfliktem norm etycznych na kilku płaszczyznach. Po pierwsze, prawnik dopuszczony do praktyki w co najmniej dwóch porządkach prawnych może znajdować się w konflikcie wynikają-

cym z różnej regulacji etycznej zawodu w tych jurysdykcjach (*double deontology problem*)⁵. Ten typ konfliktu stosunkowo prosto jest rozwiązać poprzez odwołanie się do przepisów tego porządku prawnego, w którym skupiają się czynności zawodowe prawnika, tj. do regulacji porządku prawnego, w którym najczęściej praktykuje. Po drugie, pojawiają się wątpliwości, czy prawnik w ogóle związany jest zasadami etycznymi swojej korporacji w postępowaniu, które toczy się na arenie międzynarodowej, z dala od jego jurysdykcji. Również ta wątpliwość daje się rozstrzygnąć poprzez wskazanie, że krajowe kodeksy etyczne danej korporacji prawniczej odnoszą się najczęściej do zachowania prawnika podczas dokonywania czynności profesjonalnych. Postanowienia te rozgraniczają sferę prywatną i publiczną, w której porusza się prawnik, a nie granice geograficzne jego działalności. Z tego też powodu nie można zgodzić się z twierdzeniem, że międzynarodowy arbitraż stanowi szarą strefę, w której postanowienia kodeksów etycznych nie obowiązują. Po trzecie, pojawia się też problem o bardziej skomplikowanej naturze, mianowicie, **różnice w standardach etycznych obowiązujących strony na podstawie regulacji krajowych mogą skutecznie naruszyć zasadę sprawiedliwości procesowej. Konflikt norm etycznych może prowadzić do sytuacji, w której jedna ze stron zobowiązana jest do nieujawniania informacji, druga natomiast może podać do publicznej wiadomości przynajmniej część z nich. Strona o restrykcyjnie uregulowanym obowiązku poufności może w związku z tym być narażona na straty.** Wymienione problemy należy umieścić w systemie regulacji, który powinien gwarantować przestrzeganie obowiązku zachowania poufności.

⁴ R. Mosk, *Attorney Ethics in International Arbitration*, artykuł dostępny jest na stronie: <http://bjil.typepad.com/publicist/2010/05/attorney-ethics-in-international-arbitration.html>.

⁵ Por. C. A. Rogers, *op.cit.*, s. 5.

4. Poufność arbitrażu w sądach krajowych

Poufność informacji ujawnionych w postępowaniu arbitrażowym może zależeć od prawa krajowego i orzecznictwa sądów krajowych. Niektóre sądy krajowe uznają, że obowiązek zachowania poufności jest immanentną cechą postępowania arbitrażowego, inne natomiast negują istnienie takiego obowiązku. To drugie podejście reprezentowane jest m.in. przez sądy szwedzkie, amerykańskie i australijskie. W sprawie *Bulgarian Foreign Trade Bank Ltd. v. Al Trade Finance*⁶ sąd szwedzki zdecydował, że **brak jest dorozumianego obowiązku poufności** (*implied duty of confidentiality*) w prywatnym postępowaniu arbitrażowym, a wynik postępowania arbitrażowego nie jest poufny w świetle prawa szwedzkiego. Strony mogą zagwarantować sobie poufność poprzez zawarcie stosownej umowy albo inkorporowanie do klauzuli arbitrażowej postanowień, które tę poufność regulują⁷. Podobnie postanowił Sąd Najwyższy Australii (*High Court of Australia*), który w sprawie *Esso Australia Res. Ltd. V. Plowman*⁸ orzekł, że poufność, w przeciwieństwie do prywat-

ności, nie jest cechą immanentną arbitrażu. Także amerykański sąd na szczeblu federalnym, w sprawie *United States v. Panhandle E. Corp.*⁹, odrzucił twierdzenie, że poufności w arbitrażu można domniemywać.

Natomiast sądy angielskie i francuskie uznają poufność w sensie szerokim **za immanentną cechę arbitrażu**. W sprawach *Ali Shipping Corp. v. Shipyard Trogir*¹⁰ i *Dolling-Baker v. Merret*¹¹, Sąd Apelacyjny (*Court of Appeal*) uznał obowiązek poufności za konsekwencję prywatności posiedzenia¹². Również francuski sąd w sprawie *Aita v. Ojeh*¹³, oddalił bezpodstawne żądanie unieważnienia wyroku arbitrażowego wskazując, że wniesienie sprawy do sądu miało na celu jedynie upublicznienie wyroku sądu arbitrażowego w Londynie. Obowiązek poufności nie jest jednak absolutny nawet w porządkach prawnych o restrykcyjnej linii orzeczniczej. Angielski Sąd Apelacyjny w sprawie *Emmott v. Michael Wilson & Partners*¹⁴ określił reguły dotyczące naruszenia poufności arbitrażu. Co do zasady, poufność jest immanentną cechą procedury arbitrażowej, co powoduje powstanie po stronie uczestników postępowania obowiązku zaufania poufności, także w stosunku do dokumentów ujawnionych w trakcie postępowania, jak również zeznań świadków czy ekspertów. Jednak jeżeli wystąpią szczególne okoliczności,

⁶ Za A. C. Brown, *Presumption Meets Reality: An Exploration of the Confidentiality Obligation in International Commercial Arbitration*, p. 986: *Al Trade Finance Inc. v. Bulgarian Foreign Trade Bank LTD* ("Bullbank"), Stockholm Coty Court, Case No. T 1881-99. Ten artykuł jest dostępny również na stronie: <http://www.wcl.american.edu/journal/ilr/16/brown.pdf?rd=1> oraz R. Senter, M. McLaughlin, *Expectations of confidentiality in international arbitration*, artykuł dostępny na stronie: http://nhdd.com/linked_media/publications/IADR_A_lert_3_May_10.pdf.

⁷ Za: Michael Hwang S.C., Katie Chung, *Defining the Indefinable: Practical Problems of Confidentiality in Arbitration*, (2009) 26 *J. Int. Arb.* 5., s. 636.

⁸ Za: A. Redfern, M. Hunter, N. Blackaby, C. Partasides, *op.cit.*, s. 34: *Esso Australia Resources Ltd v The Honorable Sidney James Plowman* (1995) 183 *CLR* 10. Orzeczenie dostępne także w (1995) 11 *Arbitration International* 235.

⁹ After Michael Hwang S.C. and Katie Chung, *op.cit.*, s. 637.

¹⁰ Za: A. Redfern, M. Hunter, N. Blackaby, C. Partasides, *op.cit.*, s. 34: (1998) 1 *Lloyd's Rep.* 643, s. 651.

¹¹ Za: A. Redfern, M. Hunter, N. Blackaby, C. Partasides, *op.cit.*, s. 34: (1991) 2 *All E.R.* 890.

¹² Por. A. Redfern, M. Hunter, N. Blackaby, C. Partasides, *op.cit.*, s. 33.

¹³ R. Baruti, *Confidentiality in International Arbitration*, artykuł dostępny na stronie: <http://www.lymanadr.com/confidentiality-in-international-arbitration>.

¹⁴ Za: M. Hwang S.C. i K. Chung, *op.cit.*, s. 612: (1998) 118 *F.R.D.* 346 (D. Del).

poufność może zostać przełamana – zależec to będzie zawsze od okoliczności faktycznych sprawy. Zasada poufności może zostać przełamana za wyraźną lub dorozumianą zgodą stron, za zgodą sądu, jeżeli uzasadnia to interes publiczny, a także ochrona w zasadnym stopniu interesu strony postępowania arbitrażowego.

5. Poufność w regulaminach sądów arbitrażowych

Regulaminy trybunałów arbitrażowych w ograniczonym zakresie regulują obowiązek poufności. Odnoszą się one jednak zazwyczaj do poufności w znaczeniu wąskim i nie obejmują swoim zakresem wszystkich uczestników postępowania¹⁵.

Regulamin Arbitrażowy Międzynarodowej Izby Handlowej (*International Chamber of Commerce*) nie reguluje kwestii poufności w znaczeniu szerokim¹⁶.

Także Regulamin Arbitrażowy UNCITRAL reguluje w art. 25 ust. 4 jedynie poufność w rozumieniu prywatności postępowania przed trybunałem i wyroku. Ten ostatni może zostać upubliczniony jedynie wtedy, gdy strony wyrażą na to zgodę.

Zgodnie z art. 30 Regulaminu Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego w Londynie (*The London Court of International Arbitra-*

tion)¹⁷, strony zobowiązane są do zachowania poufności wyroków zapadłych w prowadzonych zgodnie z Regulaminem postępowaniach, jak również wszelkich materiałów przygotowanych na potrzeby tych postępowań oraz innych dokumentów przedstawionych przez strony. Informacja może zostać ujawniona, jeżeli znajduje się już w domenie publicznej, a także ze względu na obowiązek prawny jednej ze stron, w celu ochrony interesu prawnego strony lub, w dobrej wierze, w celu egzekucji lub zaskarżenia wyroku w postępowaniu przed sądem krajowym lub innym organem sądowym. Również narada trybunału jest poufna. Wyrok nie może zostać opublikowany bez zgody stron.

Regulamin Amerykańskiego Stowarzyszenia Arbitrażowego (*American Arbitration Association*)¹⁸, reguluje w art. 34 poufność informacji ujawnionych przez strony lub świadków w postępowaniu arbitrażowym. Obowiązek ten odnosi się jedynie do sędziów trybunału oraz personelu.

6. Poufność w kodeksach etycznych dla prawników

Standardy poufności w arbitrażu wprowadzone w prawie krajowym poszczególnych państw, jak również w regulaminach arbitrażowych, zostały przedstawione w celu uwypuklenia problemów związanych ze

¹⁵ Zob. także tabelę porównującą regulacje zawartą w regulaminach trybunałów arbitrażowych w: Michael Hwang S.C. i Katie Chung, *op.cit.*, s. 638.

¹⁶ Art. 6 Regulaminu z 1 maja 2010, określa, że prace sądu są poufne i wymagają zachowania poufności przez każdą osobę biorącą udział w jego pracach niezależnie od pełnionej funkcji. Sąd określa zasady uczestnictwa w posiedzeniach Sądu i jego Komitetów oraz dostępu do materiałów przedłożonych Sądowi i Sekretariatowi. Por. także: http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/Court/Arbitration/other/rules_arb_english.pdf.

¹⁷ W oryginale: parties are bound to keep to themselves all awards in their arbitration, together with all materials in the proceedings created for the purpose of arbitration and all other documents produced by other parties, unless the parties agreed otherwise. The information may be disclosed if it is in the public domain, due to the legal duty of the party, to protect or pursue a legal right or to enforce or challenge an award in bona fide legal proceedings before a state court or other judicial authority. Also the deliberations of the tribunal are confidential. Por. także: [http://www.lcia.org/Dispute Resolution Services/LCIA Arbitration Rules.aspx#article7](http://www.lcia.org/Dispute%20Resolution%20Services/LCIA%20Arbitration%20Rules.aspx#article7).

¹⁸ The American Arbitration Association; por.: <http://www.adr.org/sp.asp?id=22440>.

szczątkową regulacją tego zagadnienia. Problem poufności próbowały również uregulować organizacje skupiające prawników, które wydały własne zasady etyczne. Również one jednak w ograniczony sposób odnoszą się do zagadnienia poufności. Podobnie jak regulaminy sądów polubownych, jeżeli zawierają one odpowiednie postanowienia, to ich zakres podmiotowy ograniczony jest jedynie do arbitrów i prawników. Ponadto, kodeksy te są niepraktyczne i nieefektywne w zakresie, w jakim odnoszą się do określenia, jakie czynności stanowić mogą zachowania nieetyczne¹⁹. Dodać należy również, że choć regułą jest, że strony reprezentowane są w postępowaniu arbitrażowym przez prawników, to równocześnie nie obowiązuje w nim przymus adwokacki. Tak więc zasady dotyczące prawników w postępowaniu arbitrażowym stosuje się do reprezentantów stron tylko w przypadku, jeżeli należą oni do tej profesji.

Organizacja międzynarodowa skupiająca korporacje prawnicze – *International Bar Association* (IBA), której celem jest promowanie wymiany informacji pomiędzy stowarzyszeniami prawników na świecie, jak również wspieranie niezależności sądownictwa oraz niezakłóconego wykonywania zawodu przez prawników, wydała w 1956 r. Międzynarodowy Kodeks Etyczny (*International Code of Ethics*), a w 2006 r. *Zasady Ogólne dla Prawników* (*General Principles for Legal Profession*). Zgodnie z Regułą 1 Zasad Ogólnych, prawnicy, którzy podejmują się prowadzenia sprawy w innej jurysdykcji niż ta, której podlegają, powinni przestrzegać wszystkich standardów etycznych obowiązujących

obowiązujących oby jurysdykcjach, zarówno w tej, w której dopuszczeni są do wykonywania zawodu, jak i tej, w której mają prowadzić daną sprawę. Prawnicy muszą mieć też zagwarantowaną poufność w stosunku do spraw klientów, zarówno obecnych jak i przyszłych (reguła 4). Widać wyraźnie, że postanowienia te mają bardzo ograniczone zastosowanie w arbitrażu międzynarodowym, poufność zaś ograniczona jest do relacji pomiędzy prawnikiem a klientem i nie odnosi się nawet do poufności proceduralnej.

American Bar Association (ABA), organizacja założona w 1878 r. i skupiająca prawników ze Stanów Zjednoczonych, wydała kodeks etyczny dla arbitrów rozstrzygających spory gospodarcze (*Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes*). Zgodnie z jego regułą VI, istotną cechą związaną z pełnieniem funkcji arbitra jest wiara i zaufanie pokładane przez strony w osobie pełniącej tę funkcję. W związku z tym, arbitrzy nie mogą wykorzystywać żadnych informacji uzyskanych w postępowaniu arbitrażowym dla celów własnych oraz osób trzecich, jak również w celu zaszkodzenia komukolwiek. Zasada ta ma na celu zapewnienie przestrzegania poufności w stosunku do wszystkich spraw związanych z procedurą arbitrażową oraz wyrokiem. Arbitrzy nie mogą ujawniać informacji odnoszących się do postępowania arbitrażowego oraz wyroku. Taka regulacja, choć niewątpliwie pomocna, nie rozwiązuje jednak większości przedstawionych powyżej problemów.

Pojawiają się również głosy sugerujące, że organizacja CCBE (*Council of Bars and Law Societies in Europe*) przygotowuje kodeks etyczny dla prawników występujących w międzynarodowym postępowaniu arbitrażowym.

¹⁹ Richard M. Mosk. *Attorney Ethics in International Arbitration*, <http://bjil.typepad.com/publicist/2010/05/attorney-ethics-in-international-arbitration.html>.

trażowym²⁰. Niestety, tekst regulacji nie został jeszcze opublikowany i można jedynie spekulować co do jego treści. Jeżeli jednak zastanowić się nad tym, co byłoby potrzebne w kodeksie etycznym regulującym postępowanie prawników, można postulować, aby zakres podmiotowy był szerszy i nie ograniczał się jedynie do reprezentantów stron, ale także do prawników, którzy biorą udział w postępowaniu jako świadkowie lub eksperci. Taki zakres mógłby wyeliminować jedno z potencjalnych źródeł złamania poufności w arbitrażu. Pożądanym rozwiązaniem byłoby objęcie wszystkich prawników występujących w postępowaniu arbitrażowym, niezależnie od tego, z którego porządku prawnego się wywodzą, regulacją pozwalającą na rozwiązanie konfliktów pomiędzy różnymi standardami etycznymi. Taka regulacja pozwoliłaby na wyeliminowanie różnic w zakresie respektowania przez nich zasady poufności w arbitrażu międzynarodowym. Oczywiście, postanowienia nowego kodeksu etycznego mogłyby pomóc stronom jedynie w sytuacji, gdyby strony się na nie wyraźnie powołały albo zostałyby włączone do klauzuli arbitrażowej, regulaminu arbitrażowego lub też zaakceptowane przez korporacje krajowe. Ponieważ kodeks taki dotyczyłby tylko prawników, w dalszym ciągu nierozwiązany pozostawałby problem zachowania poufności przez osoby trzecie. Dobrym rozwiązaniem byłoby również wyposażenie kodeksu w oficjalny komentarz CCBE. Różnice w interpretacji poszczególnych terminów w różnych kulturach prawnych mogłyby bowiem doprowadzić do odmiennej wykładni tych samych postanowień.

²⁰<http://www.arbitration-ch.org/publications/Some-Preliminary-Comments.pdf>;
<http://www.advokatsamfundet.se/templates/CommOnPage.aspx?id=10752>.

7. Wnioski

Przedstawiona powyżej analiza pokazuje, że wprowadzenie uniwersalnego standardu poufności w międzynarodowym postępowaniu arbitrażowym byłoby korzystne dla jego uczestników. Daje się też zaobserwować rosnącą tendencja do regulowania kwestii poufności w kodeksach etycznych oraz regulaminach sądów arbitrażowych. Jednak do tej pory nie pojawiła się propozycja, która w sposób wyczerpujący regulowałaby obowiązki osób zaangażowanych w międzynarodowe postępowanie arbitrażowe, jak również zawierająca normy kolizyjne dla różniących się od siebie regulacji. Jak przedstawiałaby się hierarchia norm przedstawionych powyżej, gdyby pojawiła się taka międzynarodowa regulacja? Przede wszystkim, jak to się dzieje obecnie, najważniejsze znaczenie dla regulacji poufności w postępowaniu miałaby wola stron, które formułują klauzulę arbitrażową. Po drugie, gdyby klauzula arbitrażowa nie zawierała postanowień o poufności albo odesłań do dokumentu zawierającego takową regulację, najważniejsze i wiążące dla stron byłyby zasady zawarte w regulaminie sądu arbitrażowego. Jak jednak wskazano powyżej, postanowienia te są na ogół w tym zakresie dość lakoniczne. Po trzecie, reprezentanci stron obowiązani byłiby do równoczesnego przestrzegania norm etycznych wykonywania zawodu, które wiążą ich ze względu na ich przynależność do korporacji prawniczej danego państwa²¹.

²¹ Za C. A. Rogers, *op.cit.*, s. 11 zauważyć należy, że korporacje krajowe dostrzegają potrzebę poddania członków szczególnym normom etycznym obowiązującym w postępowaniu poza granicami ich własnej jurysdykcji. Powoli zaczyna się wprowadzać reguły wyboru prawa, które pozwalają na wyłączenie prawa krajowego na rzecz reguł obowiązujących w arbitrażu międzynarodowym. U.S. Model Rule 8.5. została rozszerzona tak, aby swoim zakresem bezspornie objąć także działania za granicą. Regulacja obowiązująca w Wielkiej Brytanii – The UK Solicitors Regulation Au-

Ostatnim źródłem norm byłyby międzynarodowe kodeksy etyczne regulujące zagadnienia poufności, przyjęte przez międzynarodowe organizacje zawodowe prawników. Te standardy, niezależnie od tego, jak dobrze zostałyby zaprojektowane, zawsze miałyby charakter subsydiarny i niewiążący dla stron, ponieważ brak byłoby możliwości ich egzekwowania. Można założyć, że gdyby powstał międzynarodowy kodeks etyczny regulujący m.in. zasadę poufności w postępowaniu arbitrażowym, przynależałby do tej właśnie kategorii norm. Kodeks taki pozostałby regulacją niewiążącą, jeżeli ani strony, ani regulamin trybunału arbitrażowego, ani też krajowe kodeksy etyczne, nie adoptowałyby jego postanowień.

Przyjęcie jednolitego kodeksu etycznego, który natychmiast rozwiązałby przedstawione powyżej problemy, wydaje się nierealistyczne. Dlatego też lepszym rozwiązaniem jest obecnie stosowanie klauzul modelowych, które, jeżeli byłyby implementowane do umowy, obowiązywałyby strony. Dlatego też ważne jest, aby dostrzec konieczność wprowadzenia zmian w istniejących klauzulach arbitrażowych. Pożądana jest także popularyzacja regulowania tych kwestii już we wczesnym stadium relacji biznesowych.

thority (SRA), Reguła 15, dotyczy praktyki zagranicznej. Postanowienia dotyczące poufności i konfliktu interesów brytyjskiego kodeksu stosuje się do prawników także w postępowaniach poza granicami Wielkiej Brytanii.